

BRUTE PASSIE

“Mijn leven lang heb ik nooit een moment van onzekerheid gekend over de vraag wat Bachs meest aangrijpende compositie is. Zonder enige twijfel de Matthäus Passion. Noch qua lengte, nog qua ontroerende kracht is er ook maar iets dat daarmee te vergelijken valt. “

Maarten 't Hart

Valentijn Dhaenens en Sara Salvéus brengen een brute, hedendaagse interpretatie van de Matteüs Passie, het meesterwerk van Johann Sebastian Bach. Met hun stem en accordeon als medium voor de verwarde en treurende stemmen van het koor in de Passie. Het volk, dat daarin aan het woord komt, begrijpt niet wat er rondom zich gebeurt. Een gevoel van machteloosheid heeft de overhand, hoewel ze met veel zijn. Ze contempleren, ze stellen vragen, maar blijven verstoken van antwoorden, grijpen niet in en beginnen akelig veel op onszelf te lijken.

De centrale rol voor de meerstemmigheid van het volk in *Brute Passie* ligt in de lijn van vorige voorstellingen van Valentijn zoals *BigMouth*, *SmallWar* en *Het Gezin van Paemel*, waarin hij telkens als solitair figuur een veelheid aan personages belichaamt en stem geeft.

Brute Passie is een moderne contemplatie op lijden met haar voeten in een eeuwenoude traditie. Kan een oud meesterwerk met ons communiceren over de situatie waarin we ons vandaag bevinden?

Sara en Valentijn leerden elkaar kennen tijdens de creatie van *Het Gezin van Paemel* (2021). Ze delen een fascinatie voor lijden als thema in de muziek en als fenomeen doorheen de (kunst)geschiedenis als ook in de wereld vandaag en in hun persoonlijke levens. Samen zoeken ze hun eigen weg doorheen het lijden uit de Passie met stille hoop op inzicht en verbinding.

Creatie: Sara Salvéus (accordeon & spel), Valentijn Dhaenens (concept & spel) en Chloé Wasselin Dandre (scenografie & kostuumontwerp) / **Stage:** Sien Wils / **Regie-assistentie & Dramaturgie:** Tineke De Meyer / **Choreografisch advies:** Charlotte Goesaert / **Technische leiding & lichtontwerp:** Eric Engels / **Naaister decor:** Anja Spillier / **Zakelijk leiding en coördinatie:** Korneel Hamers / **Spreiding en tourneeplanning:** Thassos / **Persmap:** Elisa Demarré / **Promotiebeeld:** Frieke Janssens / **Productie:** SKaGeN & De Studio, PerPodium / **Met de steun van:** De Vlaamse Gemeenschap en Tax Shelter

SKaGeN is een avontuurlijk theatercollectief, gevestigd in Antwerpen. Sinds 2000 maakt het gezelschap geëngageerde voorstellingen die een breed publiek in het kunstsircuit aanspreken. SKaGeN beschouwt theater als een levende kunst, zonder grens of vaste vorm. Het onderzoekt en presenteert haar actuele onderwerpen op eigenwijze manieren, dikwijls, maar niet altijd, geflankeerd door de nieuwste technologieën. Het resultaat zijn verfrissende en relevante voorstellingen die op tournee gaan in binnen- en buitenland. Meer info op skagen.be.

Uit "Erbarme Dich, Ontferm U over ons": een gesprek over de hedendaagsheid van de Matteüs Passie met muziekfilosoof Marlies De Munk en makers Valentijn Dhaenens, Sara Salvénius en Chloé Wasselin Dandre

Marlies: Hoe is het idee ontstaan om iets met de Matteüs Passie te doen?

Valentijn: Ik heb op het Lemmens kunsthumaniora in Leuven gezeten toen de richting Woord-Drama daar heel nieuw was en er nog veel muziekvakken werden gegeven. Ieder jaar voerden ze er afwisselend of de Matteüs of de Johannes Passie op dus ieder jaar rond Pasen zong ik samen met de muzikanten, een beetje als een toerist, de Passies. Er ging als jongen een wereld voor mij open dat er in een muziekstuk zoveel verscholen kan zitten, wat daar de betekenis van is en hoe wij vandaag nog altijd in de moraal leven die erin wordt beschreven. Die verwondering is blijven sluimeren als ook het verlangen om iets theatraals te doen met de Passie. De muziek maakt een gevoel los, ook bij mensen die niet gelovig zijn, en ik hoop met onze voorstelling, met mijn taal als theatermaker een soortgelijke emotionele ervaring te bereiken.

Sara: Toen Valentijn mij de vraag stelde, was ik tegelijk vereerd, geïntrigeerd en ook wel wat angstig. Er wordt heel heilig gedaan als het op Bach aankomt, alsof je niet aan de muziek zelf mag raken. Er bestaan zoveel regels voor hoe iets moet uitgevoerd worden en dat resulteert in stress of angst dat je het niet goed zult doen. Maar eigenlijk denk ik dat Bach niet zo'n man was. Binnen deze context, waarin we met het materiaal iets maken dat geen concert is, is het fijner om er de essentie uit te halen en het vervolgens te transformeren tot iets anders.

Marlies: Het klinkt als een gigantische uitdaging om een werk dat voor een grote bezetting is geschreven met twee mensen recht te houden. Maar het is het oerscript dat ten grondslag aan de voorstelling ligt. Je zou dit ook gewoon als een theatertekst kunnen brengen. Waarom dan toch de muziek erbij houden?

Valentijn: Ik zie in de transcriptie van de tekst geen toneelstuk. Ik wil liever de muziek vertalen naar iets waarbinnen ik dan wel met tekst werk. De tekst van de Passie is soms zelfs wat klungelig in vergelijking met het niveau van de muziek van Bach. Ik hoop dat we zo de muziek en het gevoel die de muziek oproept, kunnen vertalen in een theatrale ervaring.

M: Chloé, hoe ga je daar als vormgever mee om? Muziek is zo ongrijpbaar en staat hier toch centraal.

Chloé: De titel *Brute Passie* heeft me geïnspireerd tot het startpunt van mijn vormgeving waarin ik de Arte Povera, letterlijk arme kunst, als referentie gebruik. Al heel snel

kwam de vraag hoe we die kunnen toepassen zonder dat het een esthetiek wordt, zonder in de valkuil te trappen waarin we het idee van afval of armoede gaan romantiseren. Dat heeft me tot een eerder associatief denken gebracht waarin ik vertrek vanuit symbolisme en oude en hedendaagse rituelen.

Marlies: Ik kan me voorstellen dat het heel makkelijk is om toch in de eerder traditionele symboliek terecht te komen omdat de thema's van de Passie zo universeel zijn. Lijden, liefde, verraad. In zekere zin denk ik dat je wel aan de geest van een werk kunt trouw blijven zonder dat je het hoeft te zien als een op te poetsen museumstuk. Het is fascinerend wat jullie nu doen omdat het een mooie en andere manier is om met de oudere bronnen binnen ons muzikaal erfgoed om te gaan. Je staat jezelf toe er iets van jezelf in te leggen. Wat wil je er zelf in kwijf?

Valentijn: Ik zou oorspronkelijk vormen van hedendaags lijden zoeken en die in de Passie puzzelen. Door veel te luisteren en te lezen, viel het volk dat in de koralen aan het woord is me meer en meer op, parallel met de vragen die ik zelf heb over onze eigen tijd. Nu bevinden we ons ergens in een mengeling van de twee waarbij Sara en ik een soort medium zijn die de verschillende stemmen kunnen verklanken. Zo zelfs dat het af en toe tegen de waanzin aanleunt zoals onze tijd voor mij tegen de waanzin aanleunt en zich laat kenmerken door een veelheid aan stemmen. Ik ging op zoek naar haakjes waarmee ik een publiek in het hier en nu kan trekken om duidelijk te maken dat het gaat over hun leven hier vandaag aan de hand van het vertellen over het lijden van Jezus.

Marlies: Het klinkt alsof deze voorstelling het woord kan overstijgen ten voordele van het gevoel samen te zijn. Dat is iets waar filosofen alleen maar jaloers op kunnen zijn.

Meer info & speellijst: www.skagen.be